

Génbankból a gazdaságba

Az Ökológiai Mezőgazdasági Kutatóintézet (ÖMKI) munkatársai úgy gondolták, hogy egyes paradicsom tájfajták általános stressztűrésük, alkalmazkodó képességük, gazdag ízviláguk és kedvező beltartalmuk miatt megállnák a helyüket a hazai ökológiai termesztésben. E feltételezés vizsgálatára beállított kísérletben az első körben a közép-magyarországi paradicsom tájfajtákat hasonlítják össze vállalkozó szellemű gazdálkodók közreműködésével. A cél az, hogy ezek a tájfajták – amelyek jó részének vetőmagja csak a Növényi Diverzitás Központ tápiószelai hűtőtárolójában található meg – valahogy visszakerüljenek a termesztésbe, a gyakorlati körülmények közé. A kezdeményezésről szóló augusztusi rendezvényen azt is megtudtuk, hogy a termés forgalmazására is lenne vállalkozó.

A tájfajtákkal együtt a hozzájuk kapcsolódó ismeretek is feledésbe merültek.

Nincs jobb módja a tájfajták megőrzésnek, mint hogy újból használatba vesszük őket, magot fogunk róluk, abból másoknak is adunk és így elterjednek a környéken. Nem mindegy ugyanis,

hogy a hűtőtárolóban pihen-e egy-egy tájfajta, vagy évről évre minél több helyen vetik, így genetikai információt gyűjthet a változó évek változó körülményeihez, vagyis élő marad – fogalmazott Papp Orsolya, az ÖMKI kertészeti kísérletekért felelős munkatársa.

A paradicsom tájfajtái az előző évtizedekben teljesen kiszorultak a termesztésből, a most kipróbált tizenhárom változat mindegyikéhez a tápiószelai Növényi Diverzitás Központ adott vetőmagot. A tájfajtákkal együtt azonban a hozzájuk kapcsolódó ismeretek is eltűntek, most tehát újra meg kell tapasztalni, hogy melyik milyen, mennyire bírja egy-egy termőhely időjárási viszonyait, illetve zamatos és piacképes-e a termése. Ennek feltérképezésében az idén öt gazdaság segít az ÖMKI-nek, az úgynevezett on-farm hálózat keretében (lásd az er-

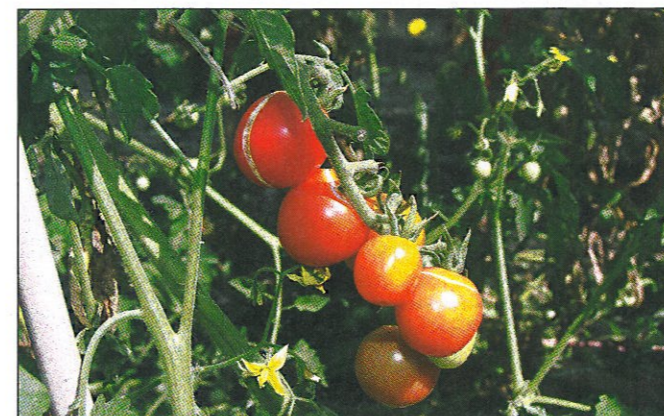
ről szóló kiemelt szöveg-részt). Vizsgálják a termések alakját, a lomb egészségi állapotát, a hozamot, a termés tövön tarthatóságát, és a fajták általános életképességét a saját gazdaságukban.

A Budapesti Corvinus Egyetem ökológiai gazdálkodás tanszékének PhD-hallgatója, Csambalik László kutatásának témájaként választotta a tájfajták termesztetőségét, ő számolt be az egyetem soroksári kísérleti üzemében beállított kísérlet részleteiről. A tervezési szakaszban a Növényi Diverzitás Központ (NÖDIK) a Kertészeti Növények Osztályát vezető Kollár Zsuzsanna segítségével kiválasztották azt a huszonöt fajtát, amelyeket annak idején a

▼ A Nagykátáról származó paprika alakú változat csak a soroksári kísérletben szerepel

▲ Ökorszív típus Nagykátáról a soroksári kísérletben

▲ Kisbogyójú, fürtös tájfajta Máriapócsról

közép-magyarországi térségből gyűjtött be a génbank, és amelyekről feltételezték, hogy megállják a helyüket az ökológiai gazdálkodásban. A kiválasztott négy kontroll fajtával már hosszú idők óta kedvezőek a tapasztalatok.

A soroksári terepen három évre tervezik a véletlen blokk elrendezésű, négyismétléses kísérletet, és végig az ökológiai gazdálkodásban elfogadott módszereket alkalmazzák. A gyomszabályozást agrotextiles talajfedéssel oldják meg, és csöpögtető öntözéssel dolgoznak. Tiszta vízzel öntöznek, tápoldatot nem kapnak a növények, ősszel viszont nagyobb adagú szervestrágyázás előzte meg az ültetést. Augusztusig még nem volt szükség növényvédelmi permetezésre, lehetőleg igyekeznek is elkerülni, így hasonlítható össze igazán a fajták betegségellenálló képessége.

Az idei a kísérlet első éve, eredményekről még korai

lenne beszámolni – mondta Csambalik László. Vizsgálják a fajták termesztetőségi tulajdonságait, rezisztenciájukat, a termések repedésre való hajlamát és tövön tarthatóságát, valamint a laboratóriumban szárazanyag-tartalmat, brix-et, cukor-sav arányt, antioxidáns-kapacitást és likopintartalmat mérnek. Együttműködnek a SOTE Dietetikai, illetve a BCE Alkalmazott Kémia Tanszékével és Érzékszervi Laboratóriumával. A gyűjtött adatokból reményeik szerint összeállítják az ökológiai gazdálkodásba jól beilleszthető, ideális beltartalmú paradicsom tájfajták ajánlati listáját, a felhasználási célokkal (friss vagy konzervipari) együtt – mondta a PhD-hallgató.

Örömmel vásárolnák

A Hunnia Fruct Kft. zöldségyümölcs nagykereskedő cég Dunavecse külterületén lévő, minősített, ökológiai gazdál-

Legfölbjebb negyven hektár

A tavaly nyáron megjelent úgynevezett tájfajta-rendelet (65/2011. VM-rendelet) lehetővé teszi a tájfajták és a házikerti fajták fölvételét a Zöldség- és Gyümölcs Növények Nemzeti Fajtajegyzékébe, külön listára. (Tájfajta a rendelet értelmében a regionális, környezeti, helyi ökológiai feltételekhez természetes módon alkalmazkodott, és generáció által veszélyeztetett zöldségfajok honos fajtája. Házikerti fajta a kereskedelmi, növénytermesztési szempontból tényleges értékkel nem rendelkező, csupán bizonyos feltételek melletti termesztésre nemesített zöldségfajta.)

A fajtajegyzékre való fölvételhez a tájfajtákat és házikerti fajtákat a NÉBIH-hez kell bejelenteni, a következő adatokkal: a fajta leírása és elnevezése; az elvégzett saját vizsgálatok eredményei; a termesztés, a szaporítás és a felhasználás során szerzett gyakorlati tapasztalatok; valamint a fajta származására és termesztetőségére vonatkozó információk, ideértve a Növényi Diverzitás Központtól beszerzett információkat. Tájfajták és házikerti fajták esetében a hatóság nem folytat DUS-vizsgálatokat, a megkülönböztetethez, az egyöntetűség és az állandóság követelményeinek való megfelelésről a bejelentőnek kell nyilatkoznia.

A fajtajegyzékbe vétel során meg kell határozni azt az egy vagy több régiót, amelyben a fajtát hagyományosan termesztették, és amelyhez természetes módon alkalmazkodott. Ugyanazon tájfajtának vagy házikerti fajtának több neve is elfogadható, ha az érintett nevek történelmi legismertek.

A bejelentőnek vagy megbízottjának az elismert tájfajtát annak származási régiójában kell fenntartania. A fajtafenntartás során olyan módszert kell alkalmazni, amellyel a tájfajta eredeti tulajdonságai a generáció (a genetikai sokféleségnek az idő folyamán történő csökkenése) kockázata nélkül megőrizhető.

Az elismert tájfajta vetőmagját csak a származási régióban lehet termelni; kivéve, ha a NÉBIH elismeri, hogy ott környezeti probléma miatt nem teljesíthető a jogszabályban meghatározott minőségi követelmények, és más térségekben is engedélyezi a vetőmagtermelést. A vetőmagot felhasználni vagy forgalmazni azonban ilyen esetben is kizárólag a származási régiókban lehet (kivéve, ha a NÉBIH engedélyezi más, a származási régióval összehasonlítható termőhelyi feltételekkel rendelkező térségben).

A tájfajta-rendelet meghatározza a Magyarországon évenként forgalomba hozható vetőmag mennyiségét, paradicsom esetében negyven hektárra elegendő vetőmag a felső határ egy-egy tájfajtából. A vetőmag-termesztőknek minden termelési időszak kezdete előtt értesíteniük kell a megyei kormányhivatal növény-egészségügyi és talajvédelmi igazgatóságát a tervezett tájfajta vetőmag-termelési terület méretéről és földrajzi elhelyezkedéséről. Ha az értesítések alapján úgy tűnik, hogy a termesztendő vetőmag várhatóan meghaladja a megengedett mennyiséget, akkor a hatóság felosztja az érintett vetőmagtermelők között, hogy mennyit forgalmazhatnak az adott tenyészidőszakban.